

SKILLED: Key Competences for Building Sustainability Knowledge Through Food

101

ΣΥΝΟΨΗ

Έκθεση σχετικά με την εξέλιξη της τεχνολογίας των τροφίμων, της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και τους τομείς βελτίωσης

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 Εισαγωγή

2 IO1 - Στόχοι και μέθοδοι

3 IO1 - Ανάλυση Πολιτικών

3 Βέλτιστες πρακτικές και πολιτικές στον τομέα της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων

5 IO1 - Επιτόπια έρευνα

5 Χορήγηση ερωτηματολογίων σε μαθητές και εκπαιδευτικούς σχετικά με θέματα διατροφής και Βιώσιμης Ανάπτυξης

5 Αποτελέσματα ερωτηματολογίων μαθητών

7 Αποτελέσματα ερωτηματολογίων εκπαιδευτικών

10 Συμπέρασμα

11 Αναφορές

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σύστημα τροφίμων είναι ένα καλό παράδειγμα παγκόσμιων διασυνδέσεων. Η υγιής και βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση τροφίμων ανοίγει το δρόμο για την επίτευξη και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών. Ο επιμερισμός των αξιών, των στάσεων και των συμπεριφορών που υποστηρίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη στο σύστημα τροφίμων αποτελεί μέρος της λύσης για έναν καλύτερο κόσμο και η εκπαίδευση των νέων να είναι παγκόσμιοι πολίτες μέσω των τροφίμων αποτελεί προτεραιότητα.

Στην Ευρώπη, από τις αρχές της νέας χιλιετίας, η συζήτηση για τον ρόλο της εκπαίδευσης στον τομέα των τροφίμων και της διατροφής έχει προσελκύσει μεγάλη προσοχή. Ειδικότερα, με τον αυξανόμενο αριθμό υπέρβαρων και παχύσαρκων παιδιών σε όλο τον κόσμο, έχουν αναληφθεί διάφορες δράσεις. Για παράδειγμα, η ΠΟΥ συμπεριέλαβε τη διατροφική εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό βασικό πρόγραμμα σπουδών (ΠΟΥ, 2000). Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη σε σχέση με τον δείκτη υποχρεωτικής διατροφικής εκπαίδευσης στον Δείκτη Βιωσιμότητας Τροφίμων (BCFN, 2021)¹, **η διατροφική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική σε περισσότερο από το ήμισυ του εθνικού ευρωπαϊκού προγράμματος σπουδών για τα σχολεία πρωτοβάθμιας και/ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.**

Οι περισσότερες κατευθυντήριες γραμμές για την υγιεινή διατροφή έχουν επικαιροποιηθεί μετά το 2015, αλλά **μόνο λίγες αναφέρονται ειδικά στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα** (π.χ. Γερμανία και Σουηδία). Ωστόσο, αν και δεν είναι υποχρεωτικό, ο αριθμός των εκπαιδευτικών ενοτήτων που είναι αφιερωμένες στη βιωσιμότητα των τροφίμων, οι διαθέσιμες σε όλα τα επίπεδα στα σχολεία, αυξάνεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να διαδραματίζουν καίριο ρόλο. Η βιβλιογραφία (π.χ. MIUR & FEI, 2018) έδειξε ότι η εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων εξακολουθεί να βασίζεται στην πρωτοβουλία και τις μεθόδους των μεμονωμένων εκπαιδευτικών.

Ως εκ τούτου, λείπει η διδακτική ομοιομορφία. Δεδομένου ότι οι βιώσιμες πρωτοβουλίες για τα τρόφιμα αποκτούν έλξη και σημασία, είναι η κατάλληλη στιγμή να τις εισαγάγουμε στο σύστημα, με μια πιο συστηματική και ολοκληρωμένη προσέγγιση, βασισμένη σε δεξιότητες και περιεχόμενο, η οποία μπορεί να είναι αναπαραγωγική και ευρέως διαδεδομένη. Με αυτό κατά νου, το πρόγραμμα Skilled 4 Food έχει ξεκινήσει. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι θα επωφεληθούν από:

- Επαγγελματική ενημέρωση, σχεδιασμένη σε συγκεκριμένο πίνακα μαθησιακών αποτελεσμάτων, με στόχο την προώθηση της απόκτησης γνώσεων από τους εκπαιδευτικούς σχετικά με θέματα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ειδικών διδακτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, σε συνδυασμό με καινοτόμες μεθοδολογίες, σύμφωνα με τις αρχές του «Τριπλού Α» (Ανοικτή Επιστήμη, Ανοικτή Εκπαίδευση, Ανοιχτότητα στον Κόσμο).
- Προώθηση εγκάρσιων γνώσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση του ρόλου τους ως ευρωπαίων πολιτών, με επίγνωση ζητημάτων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων.

1. Πάνω από 340 εκατομμύρια παιδιά και έφηβοι ηλικίας 5-19 ετών ήταν υπέρβαροι ή παχύσαρκοι το 2016. Ο επιπολασμός του υπερβολικού βάρους και της παχυσαρκίας μεταξύ παιδιών και εφήβων ηλικίας 5-19 ετών έχει αυξηθεί δραματικά από μόλις 4% το 1975 σε λίγο περισσότερο από 18% το 2016. Η αύξηση σημειώθηκε ομοίως τόσο μεταξύ των αγοριών όσο και των κοριτσιών: το 2016 το 18% των κοριτσιών και το 19% των αγοριών ήταν υπέρβαροι (ΠΟΥ, 2019).

IO1 – Στόχοι και μέθοδοι

Σε γενικές γραμμές, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης στη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων, η Skilled 4 Food σκοπεύει να παρέχει εργαλεία και μεθόδους ικανούς να εκπαιδεύουν συστηματικά έναν αυξανόμενο αριθμό σχολικού προσωπικού. Αυτό έχει ως στόχο να εξασφαλίσει σταθερά πρότυπα ποιότητας με την πάροδο του χρόνου, ικανά να επηρεάσουν σημαντικά την πλήρη επίγνωση των μαθητών για τα πλεονεκτήματα μιας υγιεινής και βιώσιμης διατροφής, για την υγεία τους και για την υγεία του πλανήτη μας.

Η πρώτη φάση του έργου είναι μια δραστηριότητα διερεύνησης και ανάλυσης των αναγκών μέσω δύο ολοκληρωμένων τρόπων δράσης:

- **Ανάλυση** σχετικά με τις εθνικές πολιτικές των χωρών εταίρων για την εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων σε κάθε τάξη και βαθμό σχολείου, καθώς και σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές στην Ευρώπη που σχετίζονται με τη βιώσιμη εκπαίδευση μέσω των τροφίμων στο σχολείο.
- **Επιτόπια έρευνα**, που διεξάγεται με δύο τύπους ερωτηματολογίων, τα οποία διαχειρίζονται συνεργαζόμενα σχολεία, με στόχο τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των αναγκών των κύριων ενδιαφερόμενων μερών απευθείας στο σχολικό σύστημα σε σχέση με τη γνώση των θεμάτων του έργου.

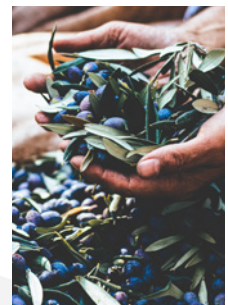
Τα αποτελέσματα θα είναι χρήσιμα για την επεξεργασία σε συνδυασμό και με το περιεχόμενο και άλλων αντίστοιχων έργων με κοινές ομάδες-στόχους. Ωστόσο, πρέπει να ειπωθεί ότι τα **δεδομένα που συλλέγονται** παρέχουν μια κατανόηση με βάση τους περιορισμούς του δείγματος των σχολείων που αναλύθηκαν και η **γενίκευση σε καμία περίπτωση δεν είναι δυνατή**. Τα ονόματα των Χωρών χρησιμοποιούνται με **συντομογραφία** τόσο για «μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς, εξοικονομώντας χώρο και βελτιώνοντας την κατανόηση του κειμένου.

IO1 - Ανάλυση Πολιτικών

ΒΕΛΤΙΣΤΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Προκειμένου να έχουμε μια καλύτερη εικόνα του τρόπου με τον οποίο διδάσκεται η διατροφή και η βιωσιμότητα των τροφίμων στο σχολείο, η ενότητα αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής ανάλυσης των εθνικών πολιτικών και των πραγματικών/βέλτιστων πρακτικών που εφαρμόζονται επί του παρόντος στις χώρες εταίρους της ΕΕ και των εταίρων (δηλαδή στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λετονία και την Ισπανία). Όλα τα συνεργαζόμενα σχολεία συμμετείχαν στη συλλογή αυτών των δεδομένων (Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2020) συμπληρώνοντας τα έντυπα που είχαν συνταχθεί από τους συντονιστές, για να διασφαλίσουν ότι τα δεδομένα που συλλέχθηκαν θα μπορούσαν να διαβαστούν ομοιόμορφα.

Ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς των σχολείων να υποβάλουν έκθεση σχετικά με τις εθνικές και τοπικές πολιτικές για την εκπαίδευση στη βιωσιμότητα των τροφίμων και τη διατροφή και να παράσχουν παραδείγματα της αίτησής τους ανάλογα με την εμπειρία τους. Παραδείγματα από εφαρμογές πραγματικής ζωής συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζονται στην πραγματικότητα ζητήματα που σχετίζονται με την προώθηση της ταυτότητας της ΕΕ και την ευαισθητοποίηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κατανάλωση τροφίμων και τη σπατάλη τροφίμων, την υγιεινή/βιώσιμη διατροφή και τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων.

Σε γενικές γραμμές, η άντληση δεδομένων παρεμποδίστηκε από την έλλειψη εύκολα προσβάσιμων επίσημων πληροφοριών και την απουσία αποθετηρίων για βέλτιστες πρακτικές και παραδείγματα των εφαρμογών τους. Μολονότι η απάντηση δεν ήταν ομοιόμορφη όσον αφορά την ποσότητα των παραδειγμάτων που παρασχέθηκαν, εμφανίστηκαν κοινές τάσεις σε όλες τις χώρες εταίρους.

Καταρχάς, σε συμφωνία με τις συστάσεις της ΕΕ, όλες οι εθνικές κατευθυντήριες γραμμές υπογραμμίζουν τη σημασία της καταπολέμησης του υπερβολικού βάρους και της παχυσαρκίας από την πρώιμη παιδική ηλικία. Για το λόγο αυτό, όλες οι χώρες εταίροι συμφωνούν για τη σημασία της εκπαίδευσης τροφίμων και αναγνωρίζουν τα κυκλικά ως στρατηγικό μέρος για την παροχή υγιεινών τροφίμων (για παράδειγμα, καταπολέμηση των πρόχειρων τροφίμων και των ζαχαρούχων ποτών). Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται επίσης στα ποιοτικά τρόφιμα και τα βιολογικά προϊόντα, όπου είναι δυνατόν. Ωστόσο, τα κυκλικά δεν προορίζονται να είναι ένας εκπαιδευτικός χώρος όπου τα ζητήματα υγείας και βιωσιμότητας θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με πρακτικά παραδείγματα.

Σε γενικές γραμμές, η εστίαση είναι κυρίως στη διατροφή και η βιωσιμότητα, όπου αναφέρεται, δίνεται πολύ λιγότερη προσοχή. Σύμφωνα με τα δεδομένα μας, φαίνεται ότι μια βιώσιμη διατροφή, βασισμένη στην προσέγγιση της υγείας ενός πλανήτη και ατόμου, απέχει πολύ από το να είναι ρουτίνα. Επιπλέον, η εκπαίδευση στον επισιτιστικό τομέα φαίνεται να αποτελεί προτεραιότητα μόνο για τα δημοτικά σχολεία. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι στα κυλικεία και σε παρόμοιες εγκαταστάσεις τέτοιες πρακτικές αειφόρου – βιώσιμης διαχείρισης είναι σπάνιες, ειδικά στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Από τα δεδομένα που συλλέγονται, λείπουν γενικά σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τη διδασκαλία της εκπαίδευσης τροφίμων και το μεγαλύτερο μέρος του βάρους αφήνεται στην πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών/σχολείων. Αυτό μπορεί να υποστηρίζεται από δήμους, κοινότητες ή/και εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα. Η σημασία του ρόλου των επιμέρους πρωτοβουλιών αντικατοπτρίζεται στην ποικιλομορφία των παραδειγμάτων και των βέλτιστων πρακτικών που συλλέχθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της μελέτης. Από αυτές προκύπτει ότι οι δραστηριότητες που διεξάγονται επικεντρώνονται κυρίως στην ανάπτυξη υγιεινών και βιώσιμων διατροφών, με ελάχιστη προσοχή στα ζητήματα που σχετίζονται με τις ευρωπαϊκές αξίες και την ευαισθητοποίηση για τη βιωσιμότητα.

Αυτή η ανάλυση δείχνει ενδιαφέρον για θέματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά, ταυτόχρονα, δεν περιλαμβάνονται όλες τις πτυχές της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων, και σπάνια υιοθετείται μια διεπιστημονική προσέγγιση σε αυτά τα ζητήματα. Από αυτή την άποψη, το έργο SKILLED μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυνση του κενού αυτού, παρέχοντας επαγγελματικές επικαιροποιήσεις και υποστηρικτικό υλικό με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης εκπαιδευτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, ένα κοινό σε όλες τις χώρες αδύναμο σημείο, κατά τη γνώμη μας, είναι η έλλειψη δραστηριοτήτων που επικεντρώνονται στις αξίες της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και στην περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα. Υπάρχει ανάγκη για μια πιο ολιστική και συστηματική προσέγγιση για να δούμε τα υγιεινά τρόφιμα όχι ως στόχο αλλά μάλλον ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την προώθηση μιας γενικής κατανόησης και συνειδητοποίησης του τι είναι η βιώσιμη ανάπτυξη.

IO1 -Επιτόπια έρευνα

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Προκειμένου να εξακριβωθεί το επίπεδο ευαισθητοποίησης και κατανόησης σε θέματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΒΑ) και τη βιωσιμότητα των τροφίμων, καθώς και να επαληθευτεί κατά πόσον τα σχολεία αποτελούν κατάλληλο περιβάλλον για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της βιωσιμότητας των τροφίμων, η ενότητα αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα ποσοτικής ανάλυσης.

Ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να διαχειρίζονται δύο τύπους ερωτηματολογίων (Φεβρουάριος – Απρίλιος 2021): ένα στους μαθητές τους και ένα στους συναδέλφους τους. Παρά τον ενθουσιασμό των εταίρων, η συλλογή δεδομένων παρεμποδίστηκε από την κατάσταση COVID και τα σχολεία απέδωσαν διαφορετικά στη συλλογή δεδομένων, αν και όλοι πέτυχαν την ελάχιστη προσφορά που ζητήθηκε.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

869 ερωτηματολόγια έχουν συλλεχθεί σε σχολικούς εταίρους, με καλή ισορροπία μεταξύ των φύλων.

Ο πρώτος τομέας του ερωτηματολογίου διερεύνησε το επίπεδο γνώσεων σχετικά με το περιβάλλον και την ΒΑ. Σε γενικές γραμμές, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν δείχνουν ορισμένες διαφορές μεταξύ των σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα. Οι απαντήσεις των μαθητών από την Ιταλία και την Ισπανία δείχνουν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τα θέματα, ακολουθούμενη από φοιτητές από την Ελλάδα και τη Λετονία. Αντίθετα, οι Βούλγαροι φοιτητές φαίνεται να είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με το θέμα. Σε γενικές γραμμές, η ΒΑ φαίνεται να συνδέεται πολύ περισσότερο με περιβαλλοντικά ζητήματα παρά με κοινωνικές διαστάσεις.²

2. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Βουλγαρία, η Ελλάδα και η Λετονία έχουν μικρότερο δείγμα.

Με κάποιες διαφορές όσον αφορά τα ποσοστά μεταξύ των χωρών, οι φοιτητές πιστεύουν ότι τομείς που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη ΒΑ είναι η εκπαίδευση και η υγεία, ακολουθούμενοι από τον ενεργειακό τομέα και τη βιομηχανία τροφίμων. Είναι ενδιαφέρον ότι η καθημερινή κατανάλωση, η φαρμακευτική βιομηχανία, οι μεταφορές και η γεωργία δεν θεωρούνται σημαντικές για τη ΒΑ. Όσον αφορά τις επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή, οι μαθητές συμφωνούν για τις αρνητικές επιπτώσεις των πλαστικών, αλλά δεν έχουν σαφή θέση σχετικά με το ρόλο της κατανάλωσης κρέατος και τη χρήση ψεκασμών. Και τα δύο έχουν αποτελέσει αντικείμενο ενημερωτικών εκστρατειών και ορισμένα μηνύματα μπορεί να έχουν περάσει, αλλά δεν θα μπορούσαν να είναι τόσο ισχυρά / πρόσφατα όσο η απαγόρευση των πλαστικών.

Ωστόσο, όσον αφορά την κατανάλωση κρέατος, οι περισσότεροι μαθητές είναι παμφάγοι, αλλά, σε κάθε χώρα, υπάρχει ένα ποσοστό (περίπου 20/30% ανάλογα με τις χώρες) που θεωρεί τον εαυτό του ως ευέλικτο ή χορτοφάγο. Αυτό είναι ένα ενδιαφέρον σημάδι αλλαγής. Τέλος, κατατάσσουν το χαμηλότερο διαδίκτυο, τα παραδοσιακά τρόφιμα, τα φρούτα και τα λαχανικά και τις ελαφριές συσκευασίες.

Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε μικρή αντίθεση με τον τομέα που διερευνήσε ζητήματα που σχετίζονται με την ευθύνη. Ιταλοί, Λετονοί και Ισπανοί φοιτητές πιστεύουν ακράδαντα ότι οι μεμονωμένες δράσεις έχουν σημασία για τη ΒΑ (λίγο λιγότερο οι Έλληνες και πολύ λιγότερο οι Βούλγαροι) και έχουν την επιθυμία να συμβάλουν στην Ατζέντα 2030, παρόλο που οι καθημερινές δράσεις κατατάσσονται χαμηλότερα στην προηγούμενη περιοχή και, όταν κάνουν ντους, εξετάζουν κυρίως την προσωπική άνεση και την οικονομική αποταμίευση και όχι τόσο τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αυτό υποδηλώνει ότι οι μαθητές ενδιαφέρονται για την ΒΑ και λαχταρούν να κάνουν κάτι, αλλά δεν έχουν μια σαφή ιδέα για το τι πρέπει να κάνουν και μπορεί να υποτιμήσουν τη δύναμη των πραγματικών καθημερινών ενεργειών. Ως εκ τούτου, το σχολείο και η εκπαίδευση μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, προσφέροντας συγκεκριμένες γνώσεις και τονώνοντας την αίσθηση της υπηρεσίας τους, επειδή πολλά πράγματα που μπορούν να υιοθετηθούν σε μια κανονική ρουτίνα μπορούν να κάνουν μεγάλη διαφορά.

Όσον αφορά τον τρόπο ζωής τους, οι μαθητές έχουν αρκετά θετική εικόνα του εαυτού τους. Αφήνουν περιθώρια βελτίωσης, αλλά κανείς δεν θεωρεί ότι δεν είναι βιώσιμη. Ωστόσο, όταν πρόκειται για την εφαρμογή της θεωρίας, οι μαθητές ευνοούν επιλογές που έχουν άμεσο προσωπικό πλεονέκτημα, όπως η υγεία ή η τιμή, ή ενέργειες με σαφές όφελος, όπως η εξοικονόμηση τροφίμων και ενέργειας, η αγορά από βιώσιμες πηγές και η χρήση δημόσιων συγκοινωνιών (επίσης επειδή πολλοί από αυτούς δεν έχουν αυτοκίνητο).

Αντίθετα, οι πιο δύσκολες δράσεις, όπως η μείωση του κρέατος, ο εθελοντισμός ή η απεργία, είναι πολύ λιγότερο επιθυμητές. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα να βρουν εργασία στον τομέα της βιωσιμότητας. Και πάλι, το σχολείο και η εκπαίδευση μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να σκεφτούν τον βιώσιμο τρόπο ζωής και να τους ωθήσουν απαλά σε δράση, για παράδειγμα, παρέχοντας σωστές πληροφορίες, προωθώντας την εθελοντική εργασία και την πρακτική άσκηση σε βιώσιμους χώρους εργασίας ή υποστηρίζοντας τα κινήματα των μαθητών, όπως οι Παρασκευές για το Μέλλον.

Στην πραγματικότητα, **η συζήτηση για τη βιωσιμότητα** στο σχολείο φαίνεται να είναι σημαντική για το δείγμα. Με εξαίρεση την Ιταλία, οι μαθητές σπάνια συζητούν θέματα βιωσιμότητας και το σχολείο παρέχει, μετά το διαδίκτυο, τον τόπο διαλόγου και ενημέρωσης. Ως εκ τούτου, το σχολείο θεωρείται σημαντικό κανάλι πληροφόρησης, αλλά λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο στο διαδίκτυο, θα πρέπει να παρέχει στους μαθητές δεξιότητες και ικανότητες για σωστή αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Στη συνέχεια, αναλύθηκε ο **συγκεκριμένος ρόλος του σχολείου** και προέκυψαν ορισμένες διαφορές μεταξύ των σχολείων. Οι μαθητές από την Ιταλία και την Ισπανία φαίνεται να έχουν κάνει περισσότερες εξωτερικές δραστηριότητες που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος (π.χ. επίσκεψη σε αγρόκτημα, συζήτηση με ειδικούς), θα ήθελαν να έχουν ειδικά μαθήματα και αναμένουν από τον καθηγητή αγωγής του πολίτη να δώσει μάθημα για τη βιωσιμότητα (αντί για τον καθηγητή φυσικής τους). Τέλος, όλοι οι μαθητές (εκτός από εκείνους από την Ισπανία) πιστεύουν ότι η πιο σωστή μέθοδος για την εκπαίδευση βιωσιμότητας στα σχολεία είναι οι δραστηριότητες σπουδών που αναπτύσσονται στην τάξη μέσω της υποστήριξης του δασκάλου και όχι ως περιστασιακή δραστηριότητα. Και πάλι, αυτό υποδηλώνει κάποιο επίπεδο ενδιαφέροντος για την προσέγγιση περιβαλλοντικών ζητημάτων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

188 ερωτηματολόγια έχουν συλλεχθεί σε συνεργαζόμενα σχολεία.

Οι περισσότεροι από τους καθηγητές του δείγματος είναι μεσήλικες γυναίκες (μέση ηλικία 48,6 ετών), με μακρά εμπειρία στον σχολικό τομέα (περισσότερα από 10 χρόνια διδακτικής εμπειρίας). Συνολικά, υπάρχει μια καλή ισορροπία μεταξύ των επιστημών STEM και των ανθρωπιστικών επιστημών.

Ο πρώτος τομέας του ερωτηματολογίου διερεύνησε το επίπεδο γνώσεων σχετικά με το περιβάλλον και την ΒΑ. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν καλύτερα από τους μαθητές, αλλά τα δεδομένα που συλλέχθηκαν δείχνουν κάποιες σχετικές διαφορές μεταξύ των σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα. Σε γενικές γραμμές, οι Ιταλοί και Ισπανοί εκπαιδευτικοί είναι πιο εξοικειωμένοι με αυτά τα θέματα, ακολουθούμενοι από Λετονούς και Έλληνες. Οι Βούλγαροι φαίνεται να είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με αυτά τα θέματα.

Τόνισαν τον ρόλο της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ακολουθούμενο από τον τομέα της ενέργειας και φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη επίγνωση του αντίκτυπου των μικρών δράσεων, δεδομένου ότι για την πλειονότητα έχουν μέσο αντίκτυπο. Είναι ενδιαφέρον ότι κανένα από αυτά δεν είναι χορτοφαγικό και μόνο 10-20% μειωμένη κατανάλωση κρέατος. Αυτό υποδηλώνει ότι η διατροφή του μαθητή είναι πιο ποικίλη.

Ο **δευτερος τομέας** του ερωτηματολογίου διερεύνησε τον τρόπο διδασκαλίας των ΣΒΑ και των ΣΒΑ. Σύμφωνα με τους δασκάλους, και οι δύο διδάσκονται στο σχολείο, αν και όχι τόσο συχνά. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι πολύ σημαντικά, αλλά δεν είναι τα μόνα θέματα που σχετίζονται με την ΒΑ και τους ΣΒΑ. Στην πραγματικότητα, μπορούν να εφαρμοστούν σε διάφορους κλάδους, και όχι μόνο από καθηγητές θετικών επιστημών (οι οποίοι, ωστόσο, εξακολουθούν να αναγνωρίζονται ως ειδικευμένοι άνθρωποι για να το πράξουν, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στο δείγμα υπήρχαν πολλοί καθηγητές θετικών επιστημών και αυτά τα δεδομένα θα μπορούσαν να είναι προκατειλημμένα). Τέλος, κανείς δεν πιστεύει ότι η διδασκαλία της ΒΑ είναι εύκολη και αυτό υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να είναι ευτυχείς να έχουν περισσότερη υποστήριξη ή/και να αναπτύξουν συγκεκριμένες δεξιότητες και ικανότητες.

Όπως ήταν αναμενόμενο, **οι εκπαιδευτικοί είναι πιο εξοικειωμένοι με τα θέματα** από τους μαθητές και, κατά μέσο όρο, συχνά ακούνε για τη ΒΑ (ή αρκετά συχνά), με εξαίρεση τη Βουλγαρία. Οι εκπαιδευτικοί προτιμούν παραδοσιακά ενημερωτικά κανάλια (όπως εφημερίδες και τηλεόραση), αλλά το σχολείο παραμένει ένα σημαντικό κανάλι για όλους.

Ο **τελευταίος τομέας του ερωτηματολογίου** που διερευνήθηκε σχετικά με τη βιωσιμότητα της διδασκαλίας (τροφίμων) στο σχολείο. Πρώτα απ' όλα, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν την εισαγωγή υγιεινών τροφίμων και ειδικών μαθημάτων τις καταλληλότερες επιλογές για την προώθηση της βιωσιμότητας στο σχολείο. Αντίθετα, η Ελλάδα, η Βουλγαρία και η Ισπανία πιστεύουν ότι οι δραστηριότητες που διεξάγονται από ειδικούς είναι η καλύτερη λύση για τη διδασκαλία της βιωσιμότητας (ίσως επειδή έχουν λιγότερη εμπειρία σε αυτά τα ζητήματα, σε σύγκριση με τους Λετονούς και Ιταλούς συναδέλφους τους). Από την άλλη, Ιταλοί και Λετονοί εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι η δραστηριότητα των προγραμμάτων σπουδών που διαχειρίζονται οι εκπαιδευτικοί είναι καλύτερη. Παρά τη μέθοδο, όλοι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της διδασκαλίας της βιωσιμότητας και κανείς δεν δηλώνει ότι είναι μια δραστηριότητα που πρέπει να γίνει περιστασιακά.

Οι εκπαιδευτικοί θέλουν να αντιμετωπίσουν τη βιωσιμότητα για προσωπικούς λόγους (όπως το να είναι καλύτεροι άνθρωποι ή να συνεισφέρουν στην Ατζέντα 2030). Κανείς δεν το επέλεξε επειδή ήταν μέρος του σχολικού τους προγράμματος. Μόνο οι Λετονοί και Βούλγαροι εκπαιδευτικοί (και ορισμένοι Έλληνες) θέλουν να αντιμετωπίσουν τη βιωσιμότητα επειδή πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να έχουν κάποιο όφελος για τη δουλειά τους.

Η διδασκαλία της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων δεν φαίνεται να παράγει επιπλέον αξία. Για όλους τους δασκάλους, ανεξάρτητα από το μάθημα που διδάσκεται, είναι ένα ενδιαφέρον θέμα (ειδικά για τους Λετονούς και τους Ιταλούς), αλλά δεν είναι θεμελιώδες. Πρέπει να ειπωθεί ότι οι Λετονοί και οι Ιταλοί είναι οι μόνοι που έχουν ήδη χρησιμοποιήσει τα θέματα των τροφίμων για να μιλήσουν για τη βιωσιμότητα και οι τελευταίοι είχαν στη διάθεσή τους διάφορα έτοιμα υλικά.

Όσον αφορά **τις αρμοδιότητες**, υπάρχουν ορισμένες ενδιαφέρουσες διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών. Το “πώς να το κάνουμε” είναι πολύ σημαντικό για σχεδόν όλους, ειδικά για το Λετονικό σχολείο μας. Μια άλλη αρμοδιότητα για σχεδόν όλους (εκτός από την Ισπανία) είναι η “γνώση”. Για όλους (εκτός από τη Λετονία) η ανθρώπινη διάσταση των δεξιοτήτων είναι σημαντική, η οποία μεταφράζεται σε «μάθηση να είσαι» (Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία και Βουλγαρία) και «μαθαίνοντας να ζούμε μαζί» (Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα).

Τέλος, όλοι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι η απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων για τη διδασκαλία της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων θα ήταν χρήσιμη. Η Ιταλία, η Ελλάδα, η Λετονία και η Βουλγαρία εξέφρασαν τη γνώμη τους σχετικά με τη διδασκαλία της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων (λείπουν στοιχεία από την Ισπανία). Εκτός από τους Έλληνες, όλοι πιστεύουν ότι η διδασκαλία της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων δεν είναι εύκολη και ότι όλα τα μαθήματα είναι κατάλληλα (εξ ου και οι καθηγητές θετικών επιστημών δεν είναι οι μόνοι εξοπλισμένοι για κάτι τέτοιο) και ότι μια διεπιστημονική προσέγγιση είναι σημαντική (αλλά όχι απαραίτητη). Αντίθετα, οι κατατεθείσες εμπειρίες δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αν και πρέπει να ειπωθεί ότι μόνο λίγα σχολεία οργανώνουν δράσεις (κυρίως, η Ιταλία και η Λετονία).

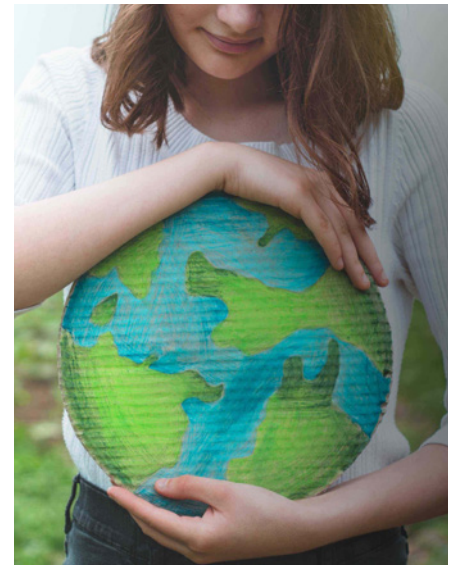
Τέλος, σχεδόν όλοι πιστεύουν ότι η διδασκαλία της βιωσιμότητας μέσω των τροφίμων δεν απαιτεί συγκεκριμένες στάσεις αλλά συγκεκριμένες δεξιότητες και ότι μπορεί να είναι χρήσιμο να χρησιμοποιηθούν συγκεκριμένες προσεγγίσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σε αυτή τη σύνοψη παρουσιάζονται τα δεδομένα για το IO1. Πρέπει να ειπωθεί ότι τα δεδομένα αυτά παρέχουν μια κατανόηση με βάση τα δεδομένα του δείγματος των σχολείων που αναλύθηκαν και η γενίκευση δεν είναι δυνατή καθώς το δείγμα των σχολείων είναι περιορισμένο.

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την ανάλυση πολιτικών και την επιτόπια έρευνα δείχνουν ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές θα επωφεληθούν από το να είναι πιο ενημερωμένοι σχετικά με τη βιωσιμότητα των τροφίμων και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, φαίνεται ότι ο ρόλος της βιώσιμης διατροφής για την υγεία των ανθρώπων και του πλανήτη δεν αξιοποιείται πλήρως. Ωστόσο, όλοι συμφωνούν για τη σημασία της διδασκαλίας της βιωσιμότητας και πιστεύουν ότι η πιο σωστή μέθοδος για την εκπαίδευση βιωσιμότητας στα σχολεία είναι οι δραστηριότητες προγραμμάτων σπουδών, που αναπτύσσονται στην τάξη μέσω της υποστήριξης του δασκάλου και όχι ως περιστασιακή δραστηριότητα.

Αν και οι μαθητές πιστεύουν ότι ο τρόπος ζωής τους είναι αρκετά βιώσιμος, φαίνεται να στερούνται πρακτικών πληροφοριών και πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο σε θέματα αειφορίας. Θα πρέπει να εκτίθενται σε συγκεκριμένες γνώσεις (π.χ. θα πρέπει να γνωρίζουν τι είδους δράσεις μπορούν να έχουν πραγματικό αντίκτυπο στο περιβάλλον) και επίσης θα πρέπει να δοθούν αντίστοιχα κίνητρα και στους εκπαιδευτικούς. Έτσι θα αναληφθεί άμεση δράση αλλά και θα ληφθεί μέριμνα για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Ωστόσο, επειδή οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να υπενθυμίζουν την ανθρώπινη διάσταση της μάθησης, θα πρέπει ταυτόχρονα να εστιάζουν στη «μάθηση του να είσαι» και στο «να μάθεις να ζεις μαζί». Για το λόγο αυτό, η διατροφή είναι ένα πολύ ευέλικτο θέμα και μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για τη διδασκαλία της υγείας και της βιωσιμότητας, αλλά και για πολιτιστικές και ατομικές κατευθύνσεις.

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι θα ήταν χρήσιμο για αυτούς να αποκτήσουν συγκεκριμένες δεξιότητες για να διδάξουν τη βιωσιμότητα μέσω των τροφίμων, κάτι που βέβαια δε θεωρείται εύκολο θέμα. Προς την κατεύθυνση αυτή, τα δεδομένα δείχνουν ότι το έτοιμο υλικό για τη διδασκαλία του θέματος μας, όπως τα σχέδια μαθημάτων ή το γλωσσάριο με τεχνικούς όρους (προκειμένου να μοιράζονται μια κοινή γλώσσα) θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν καταλυτικά στο έργο τους.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

BCFN (2021). Europe and Food. Ensuring environmental, health and social benefits for the global transition. <https://www.barillacfn.com/m/publications/europe-and-food.pdf>

MIUR & FEI (2018). L'educazione alimentare nelle scuole italiane. foodedu@school. Rapporto di Ricerca 2018. Milano. <https://www.miur.gov.it/documents/20182/0/Ricerca.pdf/ca9c2ac7-808f-4e1e-a8d7-7208d6f3e8c3>

WHO (2000). Healthy eating for young people in Europe: a school-based nutrition education guide (No. EUR/ICP/IVST 06 03 06). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

WHO (2019). Obesity and overweight. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> [9 June 2021]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

SKILLED THROUGH FOOD

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.